

RAKETINIS KOMPLEKSAS „STINGER“ JAU LIETUVOJE

Apie „Stinger“ esame rašę ne kartą, spaudoje prieš keletą metų informuota ir apie planuotą jų pirkimą, tad nieko nenustebino naujiena, kad pagaliau oro gynybos raketinis kompleksas „Stinger“ atgabentas į Lietuvą.

Lapkričio 5 d. Gaižiūnų poligone (Rukla, Jonavos r.), ten pat, kur prieš keletą savaičių buvo išrikiuoti suomiški sunkvežimiai „Sisu“, vyko Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ Oro gynybos baterijos pratybos, kurių metu ir pristatytas įsigytasis raketinis kompleksas.

Mintys paraštėse

Populiarių interneto svetainių politiškai angažuoti žinių komentatoriai ir šį pirkinį, kaip beveik kiekvieną naują Lietuvos kariuomenės įsigijimą, palydėjo klausimu: „su kuo kariau-

Pažvelgti į horizontą pro „Stinger“ leistuvų taikiklius turbūt knietėjo kiekvienam pristatymo dalyviui.

sim?“, ir tradiciniu siūlymu atiduoti ginkluotei skirtas lėšas sveikatos apsaugai arba švietimui, kategoriškai „žinovai“ vėl metė į apyvertą išmėgintą „senienų“ epitetą, kaip visada, ieškodami rusiškų alternatyvų (minėtas zenitinis raketinis kompleksas „Igla“ ir net stacionarus „žemė-oras“ tipo raketiniai kompleksai), samprotauta apie ribotas „Stinger“ galimybes apsiginti nuo moderniausių orlaivių antskrydžių ir t. t. Tokia sena melodija gal ir būtų paveiki, jei

rusai lygiai taip pat primygtinai po naujausios jų raketos ar bombos pristatymo klausinėtų savo prezidento, su kuo jie kariaus, jei Irano gyventojai reikalautų nutraukti atominio ginklo (kaip beviltingai pasenusio) kūrimo programą, jei Talibano ar „Al Qaeda“ pasekėjai turimas lėšas skirtų vien Afganistano gyventojų švietimui ir sveikatos apsaugai. Deja, taip nėra. Žinoma, Lietuvos kariuomenė neišgali nusipirkti tiek, kiek reikia, modernių naikintuvų, ji neturi šiuolaikinių tankų brigados, ir net lengvosios pėstininkų ginkluotės atnaujinimas jai nėra itin paprastas uždavynys, bet pastarųjų metų įsigijimų prioritetai, manau, nekelia abejonių (išskyrus nebent kol kas ne itin racionalią transporto lėktuvo C-27 J „Spartan“ eksploataciją). Juk Lietuva ne atsitiktinai tapo pirmąja Europos valstybe, įsigijusia vidutinio nuotolio prieštankinių sistemų „Javelin“, ne be reikalo pasirinktas ir oro gynybos raketų kompleksas „Stinger“ – ginkluotė, kurią turi daugiau kaip 20 Vakarų valstybių. Prieš tai buvo atlikta rinkos analizė, pagal nustatytus kriterijus įvertintas ginklo efektyvumas. O skeptikų pozi-

cija, matyt, grindžiama apgailėtina slapstymosi po NATO skėčiu vizija: mes – tik bejėgiai nykštukai, ginkluotis beprasmiška, nevalia kovoti su iki dantų ginkluotais teroristais, nes gulinčio niekas nemušą; jei niekas mūsų neapgins, prieš tankus ir desantininkų sraigtasparnius atremsim dainomis. Nereikia abejoti, jei šitaip mąstysim ir elgsimės, niekas nepuls mūsų ginti, sakys: „Nesipriešina, ką gali žinoti, gal jiems šlepečių vaidmuo patinka“. Šiaip tikriausiai neverta „Karyje“ su besislapstančiais nė diskutuoti, bet

Krašto apsaugos ministras taip pat neatsisako artimesnės pažinties su naujai įsigyta įranga.

Ugnies komandos pasirengusios naikinti taikinius artimojo nuotolio raketomis.

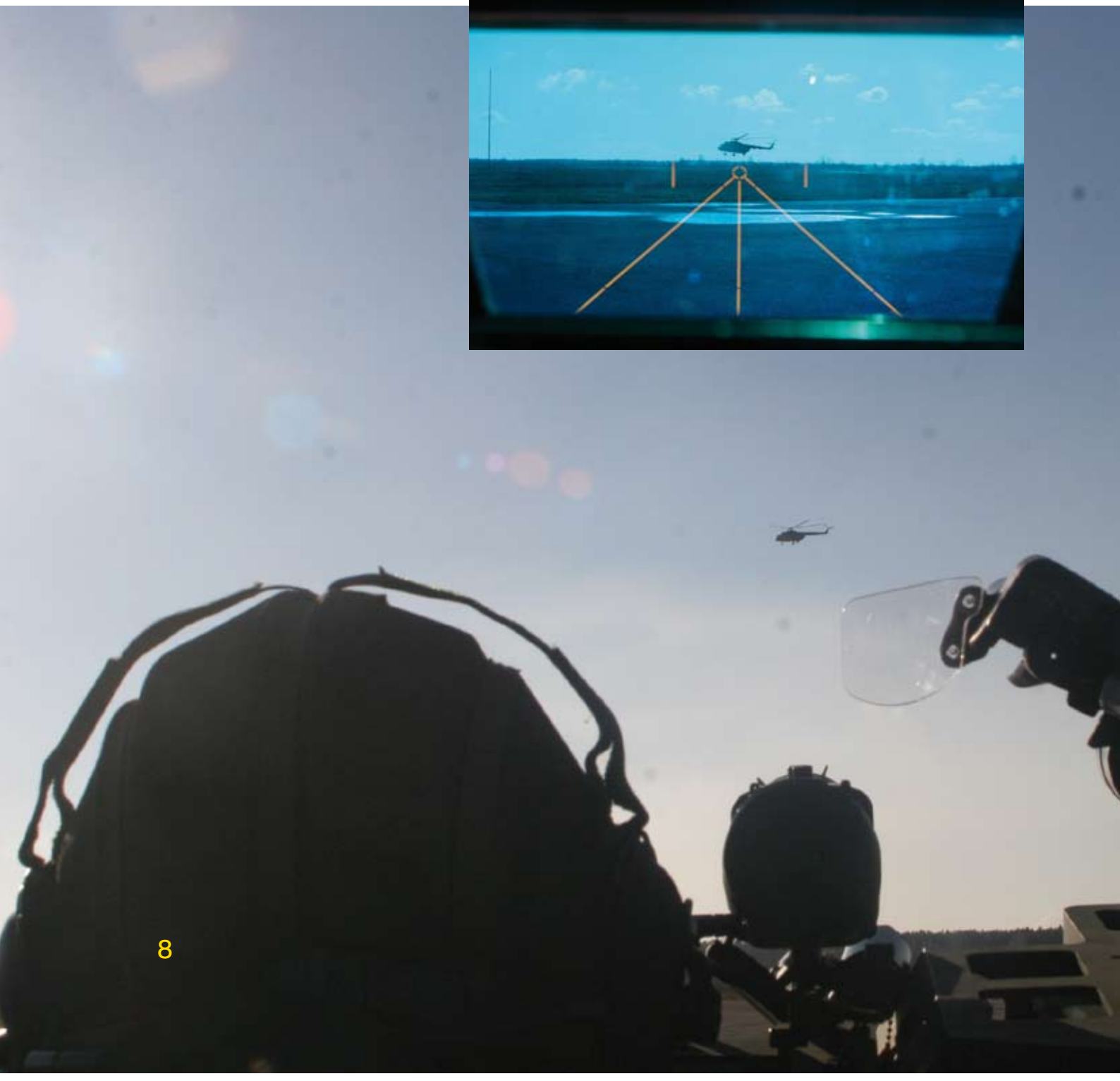
neiškotos istorijos pamokos daug ką gali nuvesti į tyrlaukius.

Pristatymai

Gaižiūnų poligone įvykusiame renginyje dalyvavo krašto apsaugos ministras Juozas Olekas, JAV ambasadorius Lietuvai Džonas A. Klaudas (John A. Claud), JAV ambasatoriaus Lietuvai pavaduotojas dr. Damianas Lyderis (Damian Leader), Lietuvos kariuomenės vadas gen. ltn. Valdas Tutkus, laikinai einantis Lauko pajėgų vado pareigas

brg. gen. Vytautas Žukas, Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ štabo viršininkas plk. ltn. Egidijus Karvelis, projekto vadovai iš JAV ir kiti svečiai. Tiesa, iš pradžių susitikime kalbėta ne apie raketinį kompleksą, o apie Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ karių dalyvavimą tarptautinėse pratybose Danijos divizijos sudėtyje ir apie Baltijos ir Šiaurės šalių karinį bendradarbiavimą. Renginio dalyviai informuoti apie steigiamus bendrus karinius vienetus. Lietuva,

„Stinger“ taikinyje – Karinių oro pajėgų sraigtasparnis. Kitomis aplinkybėmis jo pilotams grėstų neišvengiamas pavojus.

Latvija ir Estija kartu kuria Baltijos batalioną, kuris 2010 m. kartu su Danijos pajėgomis budės NATO Greitojo reagavimo pajėgose. Švedija, Norvegija, Suomija ir Estija suformavo bendrą kovinę grupę, kuri nuo 2008 m. sausio 1 d. perims Europos Sąjungos kovinių grupių budėjimą. Su Baltijos bataliono rengimosi dalyvauti NATO Greitojo reagavimo pajėgose planais supažindino MPB „Geležinis Vilkas“ štabo viršininkas plk. ltn. Egidijus Karvelis. Apie skirtingų šalių karinių vienetų gebėjimą

veikti kartu tarptautinėse operacijose, Lietuvos karių integraciją į tarptautinius junginius ir dalyvavimą bendruose mokymuose papasakojo šios brigados Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo mechanizuotojo pėstininkų bataliono vadas mjr. Remigijus Baltrėnas. Galite įsivaizduoti, kaip užimti brigados kariai, jei vien šių metų gegužės–lapkričio mėnesiais jiems teko dalyvauti devyneriose tarptautinėse pratybose. Kaip tik lapkričio pradžioje nemaža „Geležinio Vilko“ brigados karių grupė (maždaug pusšimtis) kaip Danijos divizijai priskirto vieneto dalis dalyvavo NATO šalių Jungtinio greitojo reagavimo korpuso (angl. Allied Rapid Reaction Corps – ARRC) pratybose „Arcade Fussion“ Vokietijoje. Kaip žinote, brigada Danijos divizijai priskirta nuo 2006 m. rugpjūčio 31 d. Tai Lietuvos kariams suteikė galimybę dalyvauti didesnėse nei iki šiol pratybose – divizijos ar net korpuso lygmenis. Danija yra pasirinkusi partnerystę su Didžiosios Britanijos vadovaujamu NATO šalių Jungtiniu greitojo reagavimo korpusu, tad rengiant Baltijos batalioną 2010 m. budėti keturioliktoje NATO greitojo reagavimo pajėgų pamainoje, tokių pratybų patirtis iš tiesų labai pravers.

Ant trikojo per kelias minutes sumontuojamas leistuvas – dvi artimojo nuotolio „iššoviau ir pamiršau“ tipo raketos.

Raketinis kompleksas

Apie naująjį Lietuvos kariuomenės pirkinį papasakojo Oro gynybos baterijos vado pavaduotojas vyr. ltn. Darius Bernotas. Oro gynybos raketinio komplekso „Stinger“ įsigijimo projektas buvo pradėtas įgyvendinti 2002 m. lapkričio mėnesį Lietuvos ir JAV Vyriausybės

pasirašius sutartį dėl šių sistemų įsigijimo. Šiuo projektu buvo susitarta per trejus metus „Stinger“ sistemomis apginkluoti nuolatinės parengties Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ Oro gynybos bateriją. Projekto vertė – apie 108 mln. litų.

Pirmieji kontaktai prasidėjo truputį anksčiau – 2002 m. liepos 25 d. apie Lietuvos ketinimą įsigyti 8 „Stinger“ leidimo sistemas buvo informuotas JAV Kongresas. Tuomet kalbėta apie 34 mln. JAV dolerių vertės sutartį. Lietuva ketino pirkti patobulintos modifikacijos sistemų „Dual Mount Stinger“ įrangą. Kaip žinote, „Raytheon“ bendrovės gaminamomis prieš-

Radare AN/MPQ SENTINEL įrengta identifikavimo „savas-svetimas“ sistema.

lėktuvinėmis sistemomis apginkluotos JAV sausumos pajėgos, jūrų pėstininkai, laivynas. Beje, iki šiol mūsų spaudoje šmėžuojanti frazė, kad šio tipo raketų sistemos yra sukongigūruotos ant „Hammer“ tipo transporto priemonių, nėra visiškai tiksli. Kaip patikslino vyr. ltn. D. Bernotas, jos nėra sumontuotos ant šių transporto priemonių, veikia jomis gabenamos ir iš jų aptarnaujamos. Internete skelbiamoje Arvydo Dauderio informacijoje („Bandymai parodė, kad NZRK, bazuojami ant visureigių „HAMMER“, yra neefektyvūs prieš žemai skrendančius sraigasparnius dėl taikymosi sudėtingumo“), matyt, kalbama ne apie tuos modelius, kuriuos įsigijo Lietuvos kariuomenė. Vyr. ltn. Dariaus Bernoto įsitikinimu, su šia sistema efektyvu ir patogiu taikytis iš labai artimo nuotolio. Antra galima paklauda, kurios kalbant apie Lietuvos išsigytuosius „Stinger“ reikėtų vengti – jie nėra nešiojamieji (kaip, pavyzdžiui, granatsvaidžiai „Carl Gustaf“), jais nešaudoma nuo peties. Tiesiog dviejų raketų leistuvus montuojamas ant trikojo netoli jį gabenančio visureigio ir tik iš tos padėties, o ne nuo „Hammer“ viršaus, jis gali būti naudojamas.

SENTINEL

Po oficialaus pristatymo erdvioje, gerai prišildytoje palapinėje Oro gynybos baterijos kariai pademonstravo išsigytąjį raketinį kompleksą, jo išskleidimą ir sistemos valdymą. Pagal pasirašytą sutartį raketų leistuvai, radarai, taktiniai valdymo centrai Lietuvos kariuomenei buvo pristatyti 2007 m. vasarą. Sutartis taip pat apima ir karių mokymo, įrangos įdiegimo ir logistikos paramos klausimus. Rugsėjo 1– lapkričio 1 d. JAV instruktoriai vedė aptarnaujančio personalo ir operatorių mokymus, jie užbaigti lapkričio 5–7 d. surengtomis baigiamosiomis pratybomis. Susitikimo dalyviams pademonstruotas oro gynybos baterijos atvykimas į numatytą poziciją ir priešlėktuvinės gynybos raketinio komplekso „Stinger“ parengimas užduočiai. Mūsų stebėtąjį kompleksą sudarė taktinis operacijų centras (TOC), radaras ir penki raketų leidimo įrenginiai.

Glaustai apie kiekvieną komponentą:

TAKTINIS OPERACIJŲ CENTRAS (TOC). Jo paskirtis – apdoroti radaro teikiamą informaciją, parinkti taikinius ir nustatyti prioritetus, duoti įsakymus naikinti taikinius. Taip pat leidimo įrenginių (arba leistuvų) išdėstymo kontrolė, išankstinis remiamų padalinių perspėjimas. Pagrindiniai TOC komponentai: generatorius (elektros energijos šaltinis), 4 radijo stotys (duomenų ir vadovavimo tinklams), 2 specialūs kompiuteriai (oro erdvės vaizdui pateikti – TOC personalas juose stebi, ką radaras seka,

taip pat komandoms, skirtoms leidimo įrenginiams, siūsti). TOC sujungiamas su radaru duomenų kabeliu, per kurį oro erdvės vaizdas (angl. air picture) duomenys siunčiami į TOC esančius kompiuterius.

RADARAS AN/MPQ-64 SENTINEL. Jo paskirtis – stebėti oro erdvę ir siūsti duomenis apie orlaivius į TOC. Jis fiksuoja orlaivius 75 km atstumu didesniame nei 30 km aukštyje 360° diapazonu. Radaras pateikia informaciją apie orlaivio tipą (lėktuvas ar sraigtasparnis), jo skridimo kryptį, greitį, aukštį, nuotolį, taip pat duomenis apie elektroninius trukdžius. Radaro sukimosi greitis yra 30 apsisukimų per minutę. Jis užfiksuoja nepilotuojamus skraidančius orlaivius ir kruizines raketas. Radare yra sumontuota identifikavimo „savas-svetimas“ sistema. Jis gali būti naudojamas nuo – 40 iki + 50 laipsnių temperatūroje.

UGNIES KOMANDOS (leistuvai). Šio vienetu tikslas – nustatytus padalinius ar objektus dengti nuo atakos iš oro ir naikinti taikinius artimojo nuotolio raketomis „Stinger“. Tai artimojo nuotolio „iššoviau ir pamiršau“ tipo raketa, skirta oro taikiniams naikinti. Taikinio naikinimo nuotolis – 5 km, aukštis – 3 km. Ant trikojo taip pat sumontuoti: optinis taikiklis, naktinis taikiklis, dvi „Stinger“ raketos, šaldymo įranga

(kuris atšaldo raketų galvutes, kad jos būtų jautrios šilumai), nešiojamas kompiuteris (toks pat kaip ir TOC). Elektros maitinimas gali būti gaunamas iš automobilio arba baterijų. Leistuvai gali būti naudojami nuo – 40 iki + 60 laipsnių temperatūroje.

Darbo grupės susitikimai ir konsultacijos su JAV instruktoriais, kompleksą aptarnaujančio personalo ir operatorių mokymai viešu raketinio komplekso pristatymu nesibaigė. Nors poligone virš mūsų galvų kaip gyvas taikynys tą dieną nuolat sukiojosi sraigtasparnis, laimė, niekas jo nemėgino numušti. Tad vaikiškas noras pamatyti, kaip žaislas veikia, šįkart liko neįgyvendintas. Užtat atsistoti į raketų leistuvą aptarnaujančio kario vietą, pažvelgti į dangų pro optinį ir naktinį taikiklius, palaikyti pirštus ant dviejų nuleistukų pretendavo beveik kiekvienas. Žinoma, galima iki begalybės diskutuoti, koks šautuvo modelis efektyvesnis, koks reikalingas vienu ar kitu atveju, bet kariui svarbu žinoti: aš jį turiu.

Parengė Jonas Kazragis

Autoriaus, Alfredo Pliadžio ir Valdo Kilpio nuotraukos

Transportuojamo radaro, kaip ir Taktinio operacijų centro automobilio, neįgudusi akis nė neatkirtų nuo lauko virtuvės ar vandenvės įrenginio.

